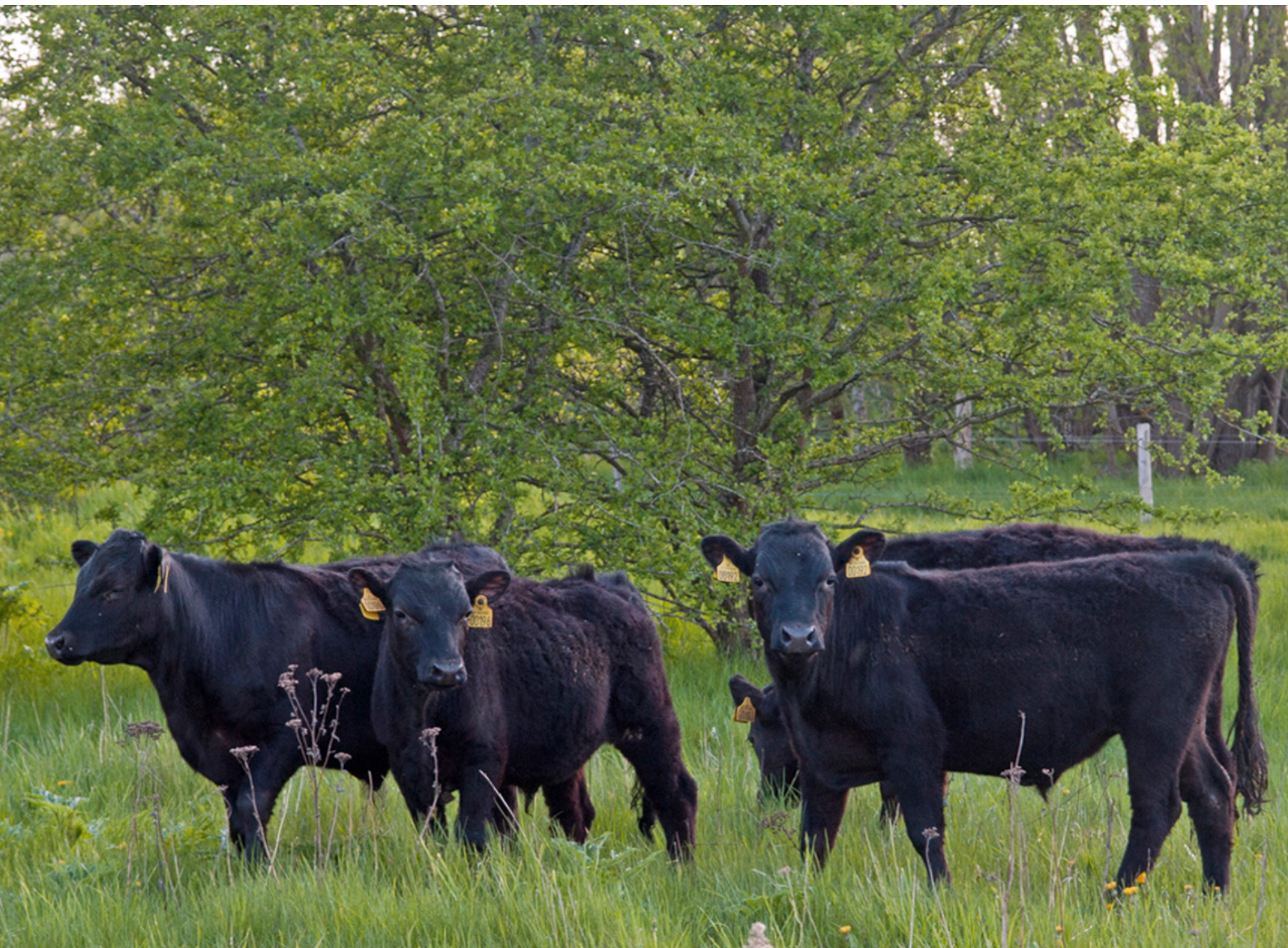

ØKONOMI I NATURPLEJE

INDHOLD

Sammendrag af konklusion	3
Introduktion	4
Metode	4
Deltagende bedrifter	5
1. Økolog med fokus på tilvækst	5
2. Konventionel med fokus på tilskud	8
3. Konventionel med fokus på tilvækst (og tilskud)	11
4. Økolog med fokus på tilskud (og tilvækst)	14
5. Konventionel med fokus på tilvækst	17
Sammenligning	20
Økonomi pr. enhed	20
Produktionsmæssige nøgletal	23
Konklusion	24
Begrænsninger	24
Bilag 1: Driftsgrensanalyser	25
Yderligere forhold for fordelingen af regnskabet	25
Bilag 2: Økonomi i naturplejedriftsgrenen – sammenligning	27
Bilag 3: Økonomi i naturplejedriftsgrenen – sammenligning pr. ha	29

Titel: Økonomi i naturpleje

Forfatter: Maria Sørensen, Per Spleth

Redaktør: Maria Sørensen

Dtp: Lene Kruse Kessler

Afdeling: SEGES Kvæg

Udgivelsestid: Nov. 2016

Projektnr. 4054 - Effektiv og lønsom naturpleje.

SAMMENDRAG AF KONKLUSION

Det er muligt at tjene penge på at pleje naturarealer med kvæg. Men der er ikke en bestemt måde at gøre det på. Det handler i høj grad om at kende og udnytte sine egne styrker og interesser, samt mulighederne i det område man befinder sig i. Derudover er det vigtigt at have en klar idé om, hvad der skal drive indtjeningen – skal det være produktionen gennem gode afsætningsaftaler og god tilvækst på dyrene, eller skal det være selve plejen af naturarealerne, der skal generere indtjeningen, mens salget af kød er det sekundære?

De analyserede bedrifter havde en klar strategi for, hvordan de kunne tjene penge. Det var ikke nødvendigvis noget, der var nedskrevet og formuleret, men det var noget, der afspejlede sig i de handlinger, naturplejerne foretog sig. En arbejdede for gode afsætningsaftaler og en anden for at indgå gode afgræsnings- eller forpagtningsaftaler. Ydermere var der et fælles fokus på at holde omkostningerne nede – der blev fodret med billige fodermidler, der blev lejet stalde eller produceret i ældre stalde, og dyrene skulle gerne i høj grad kunne klare sig selv med kælvninger osv.

INTRODUKTION

Formålet med projektet har været at finde succesfulde naturplejere, der kan tjene penge på at være naturplejere med kvæg. Målet har været at finde både økologiske og konventionelle bedrifter samt at finde bedrifter, der primært tjener penge på afsætning af kød og dermed har fokus på tilvækst mv. samt bedrifter, der primært fokuserer på at tjene penge via græsningsaftaler og tilskud. Det har dog vist sig, at flere af bedrifterne ikke har en klar opdeling mellem de to og derfor både fokuserer på tilskud og tilvæksten på dyrene. Der er dog ligeledes nogle, der har et helt klart fokus på det ene af områderne.

Analysen bygger på 5 bedrifter, der plejer naturarealer med kvæg. For disse bedrifter er deres produktion blevet analyseret både mht. de rent produktionsmæssige forhold og med hensyn til deres styrker og svagheder, deres strategi og deres økonomi. Der sættes i denne rapport fokus på, hvad de præcist gør, for at få succes med naturpleje.

Metode

Der er blevet lavet driftsgrensanalyser for de deltagende bedrifter for regnskabsåret 2015. Se beskrivelse af driftsgrensanalyser og fremgangsmåde i bilag 1. Derudover er der udtrukket produktionsmæssige nøgletal i hhv. 2015 og 2016 for at se udviklingen heri, mens der i rapporten er vist de seneste udtrukne nøgletal de seneste 12 mdr. Dermed er regnskabstallene og produktionstallene overlappende, men dækker ikke præcist samme periode.

Bedrifterne er analyseret mht. til styrker og svagheder, baseret på deres egne og vores observationer. Derudover er deres strategi beskrevet. Afslutningsvis sammenholdes resultaterne for bedrifterne, og der konkluderes herpå.

DELTAGENDE BEDRIFTER

I dette afsnit beskrives de 5 deltagende bedrifter – herunder deres styrke og svagheder. Derudover vises deres produktionsmæssige nøgletal og deres driftsgrensanalyser.

1. Økolog med fokus på tilvækst

Første naturplejer er en økologisk producent med fokus på tilvækst frem for tilskud.

Produktion tager udgangspunkt i salg af kød, så det er vigtigt, at der ikke gås på kompromis med tilvæksten. Producenten modtager ikke støtte, hverken tilskud til pleje af græs- og naturarealer eller grundbetaling. Det skyldes, at der produceres i bygninger med tilknyttede arealer, både naturarealer og agerjord, der ikke ejes, men hvor aftalen er, at lejeren skal opfylde kravene for støtte, så denne tilfalder ejeren. Derudover kan lejeren udnytte bygninger og arealer, som det passer ham.

Besætning

Besætning består af 84 kødproducerende enheder (KPE) Angus. En kødproducerende enhed består af en årsammeke, et årsopdræt og en halv slagtekalv. For besættninger, der ikke udvider eller køber kalve ind, vil det svare til antallet af årskøer. Racen er valgt, da ejeren vurderer, at racen har gode egenskaber som naturplejere. De har et godt temperament, kan opretholde en pæn tilvækst og trives på sparsomme naturarealer. Derudover er de robuste, gode til at klare kælvinger selv og producerer kød af god kvalitet.

Naturarealer

Til ejendommen hører 220 ha naturarealer, hvoraf de ca. 120 ha anvendes til afgræsning. Derudover er der 130 ha agerjord, hvor der produceres foder. Dyreholderen passer yderligere 323 ha naturarealer. På disse arealer betales ingen forpagtning eller leje, og der modtages ingen støtte. Producenten har dog en enkelt afgræsningsaftale på nogle af disse ha. Tilsammen passes 443 ha naturarealer. Arealerne ved ejendommen bruges til dyrene om vinteren. Det er meget mager jord, og der er derfor mange ha pr. dyr. Her er man nede på ca. 0,2 storkreatur pr. ha.

Årshjul

Køerne går ude hele året. Når kalvene er 6-10 mdr. tages de fra og kommer på stald. Kviekalvene, som skal fortsætte i produktionen, sættes efter 3-5 dage på en ny mark.

Tyrekalvene bliver på stald og slutfedes her. Der har været fokus på ikke at slagte dyrene for små, hvilket sammen med andre forhold har gjort, at dyrene i sommeren 2016 blev slagtet ved en alder på 18,7 mdr. selvom det økonomiske optimale tidspunkt er vurderet af konsulenten til at være 14-15 mdr. Kvierne kælvede ved godt 27 mdr. Alle kælvingerne skal ske ude på arealerne og målet er, at de skal kælve i foråret, hvilket der arbejdes hen imod, da der nu er flere, der kælver først i august.

Det kan være nødvendigt at flytte dyrene i perioder med meget vand, mens de går på sommerarealerne.

Dyrene tilses ca. 3 gange om ugen, det kan godt være mindre i sommerperioden, hvor de går sammen med flere dyr.

Afsætning

Dyrene sælges primært til Danish Crown, tidligere under økologi, men der er i løbet af 2016 skiftet til Anguskonceptet under Danish Crown. Derudover foretages noget lønslagting ved Danish Crown til privatsalg. Andre afsætningskanaler undersøges.

Fodring

Tyrekalvene slutfedes med græsensilage og crimpet rug. I 2015, som regnskabet er gældende for, anvendtes der indkøbt kraftfoder. Det blev her vurderet at være for dyr en løsning. Det var billigere at producere egen crimpet rug. Målet er nu at være mest muligt selvforsynende.

Kapacitetsomkostninger (og kapitalomkostninger)

Der er en lille andel bundet kapital i produktionen, da det primært er besætningen og foderbeholdningen, der ejes, selv mens bygningerne og tilhørende arealer lejes. I aftalen indgår ligeledes energi og brændstof, hvilket er den primære grund til, at kapacitets- og kapitalomkostningerne er på det laveste niveau for de 5 naturplejere. Producenten ejer dog selv de maskiner, der anvendes i produktionen (de hører dog ikke til naturplejerdriftsgrenen). Arbejdskraften er udelukkende producenten selv, og da det er en produktion af markant omfang, fordeles en markant ejerløn hertil.

Svagheder

Producenten har ingen fast aftale for, hvor længe han kan leje bygningen og jorden af de nuværende ejere, og han ved dermed ikke, hvor langt frem han har mulighed for at producere under de nuværende forhold.

Styrker

Han har en meget begrænset mængde kapital bundet i produktionen, og hans kapacitets- og kapitalomkostninger er dermed tilsvarende lavere, hvilket gør det lettere at tjene penge på denne produktionsform.

Mål

- At nå op på 150-200 køer
- At blive mere effektiv i produktionen
- At have dyrene så meget ude som muligt
- At være selvforsynende med foder
- At have et billigt produktionsanlæg

Produktionsstrategi/niveau

Der er fokus på at udnytte de givne rammer optimalt, samt at være så selvforsynende som muligt mht. foder. Der er fokus på at optimere i produktionen, og at der bl.a. opnås en pæn tilvækst. Der er dog flere ting, der med fordel kan ændres produktionsmæssigt for at forbedre økonomien. Det er bl.a. at sende tyrekalvene til slagt tidligere for dermed at begrænse dagene med en lavere foderudnyttelse og dårlig tilvækst.

Produktionsnøgletal for perioden 08.06.15-08.06.16 for bedrift 1:

Race	Angus	
Antal	KPE	84
Alder ved første kælvning	mdr.	27,5
Gns. kælvningsinterval	dage	379
Dødfødte kalve	Pct.	0 %
Døde kalve, 1-30 dage	Pct.	0 %
Døde kalve, 31-180 dage	Pct.	5 %
Daglig bruttotilvækst	g/dag	1024
Daglig nettotilvækst	g/dag	615
Alder ved slagtning	dage	561
Klassificering kalve	EUROP	9,01

Økonomi i naturplejdriftsgrenen i 2015 for bedrift 1:

		84 KPE	443 ha naturareal
	Total	Kr. pr. KPE	Kr. pr. ha naturareal
Salg af dyr	632.706	7.568	1.428
Køb af dyr	-41.000	-490	-93
Besætningsforskydning	175.500	2.099	396
Andre landbrugsindtægter	40.800	488	92
Bruttoudbytte	808.006	9.665	1.824
Korn	-37.500	-449	-85
Færdigblanding mv.	-127.457	-1.525	-288
Eget grovfoder	-190.000	-2.273	-429
Dyrlæge og medicin	-7.846	-94	-18
Diverse vedr. husdyr	-18.060	-216	-41
Stykomkostninger	-380.862	-4.556	-860
Dækningsbidrag	427.144	5.109	964
Tilskud til plejegræs	-	-	-
Dækningsbidrag inkl. tilskud	427.144	5.109	964
Energi	-	-	-
Brændstof og maskinstation	-	-	-
Vedligehold	-6.035	-72	-14
Lønomkostninger	-	-	-
Ejeraflønning	-216.573	-2.591	-489
Forsikring	-14.308	-171	-32
Investering over driften	-	-	-
Diverse kapacitetsomkostninger	-12.980	-155	-29
Kapacitetsomkostninger i alt	-249.896	-2.989	-564
Afskrivning, bygninger	-	-	-
Afskrivning, inventar	-5.329	-64	-12
Renteomkostninger af bundet kapital	-73.745	-882	-166
Grundbetaling	-	-	-
Forpagtning	-	-	-
Kapitalomkostninger i alt	-79.074	-946	-178
Årets resultat	98.174	1.174	222
Bundet kapital	2.278.145	27.251	5.148

2. Konventionel med fokus på tilskud

Denne naturplejer har fokus på naturplejen med primær indtjening fra tilskud og græsningsaftaler. Salg af levedyr er sekundært, og afsætningen af kød er nedprioriteret. Hans strategi er klar, der tænkes økonomi i alt, og det kan ses med pæne resultater på bundlinjen. Hvilket blandt andet skyldes, at mængden af bunden kapital er særdeles begrænset.

Besætning

Galloway besætning med 107 KPE om året. Racen er valgt, da racen, ifølge ejeren, er robuste og gode naturplejere. Derudover har racen et roligt temperament, hvilket er vigtigt, da der sælges levedyr til græsningslaug, og nogle af arealer er med offentligt adgang. Da salg af levedyr baseres på temperament og udseende, er det ligeledes hovedfokus for avlen. Der fokuseres dermed ikke på tilvækst.

Naturarealer

Der plejes udelukkende arealer, der forpagtes, eller hvor der er græsningsaftaler. Der er i 2015 i alt plejet 550 ha naturarealer. Fordelingen mellem forpagtning og græsningsaftaler er ca. 50/50. Naturarealerne er i vid udstrækning Natur2000. Der søges selv tilskud på nogle af arealerne, og arealerne er heget, men dyreholder står for vedligehold. Der er stor geografisk spredning mellem arealerne, og i de måneder, hvor dyrene går ude, bruges en del tid på at køre rundt mellem de forskellige arealer og tilse dyrene.

Årshjul

Dyrene udbindes i starten af april eller endnu tidligere, hvis forholdene tillader det. De går på arealerne til midten af oktober (på de vådeste) og på nogle helt til sidst i november. Da der anvendes pasningsaftaler for dyrene i staldperioden, hvor der afregnes pr. dyr pr. dag, er der fokus på at have dem ude længst muligt, så længe forholdene på arealerne er gode. Det overvejes, om der nogle steder er mulighed for, at de går ude hele året. Kælvninger ønskes i februar, så de kælver mens de er på stald. Dyrene flyttes ikke fast i løbet af året. Hvert hold tilses 2 gange om ugen. De er opdelt i 2 hold, så der er 4 dage om ugen, hvor der skal tilses dyr.

Afsætning

Den primære afsætning kommer fra salg af levedyr. Der slagtes nogle få dyr under Danish Crowns kødkvægskoncept. Producenten oplever, at der primært er efterspørgsel efter økologisk kød og overvejer derfor omlægning af en del af produktionen, da noget af det nuværende foder i forvejen er økologisk.

Fodring

Der fortages ikke en egentlig slutfedning af slagtedyrene, og den generelle fodring på stald er græsensilage, kalk og mineraler. Når de er på arealerne tilskudsfordres udelukkende med mineraler.

Kapacitetsomkostninger (og kapitalomkostninger)

Kapacitets- og kapitalomkostningerne er meget begrænsede. Der er hovedsagligt bundet kapital i besætningen, og der ejes hverken jord eller bygninger. I vinterperioden er der en pasningsaftale, der udover staldpladser dækker foder og pasning. Aftalen er pr. dyr pr. dag og er dermed meget fleksibel. Hvis vejrforholdene er gunstige, og dyrene har mulighed for at være længe ude på arealerne, kommer de senere på stald og omkostningen for vinterpasning reduceres tilsvarende. Omkostningerne til pasningsaftalen er i driftsgrensanalysen placeret under diverse stykomkostninger.

Kapacitetsomkostninger er høje i forhold til gennemsnittet, hvilket skyldes, at der er en del kørsel i perioden, hvor dyrene er ude, og der skal ydes opsyn. Bilen ejes ikke i virksomheden, men afregnes i stedet med en fast kilometerpris, der inkluderer afskrivninger, renter og brændstof. Denne fremgår under diverse kapacitetsomkostninger, og er samtidig en af forklaringerne på, at kapitalomkostningerne er væsentligt lavere end gennemsnittet (da afskrivninger og rentekomkostninger ellers ville høre til her).

Derudover går der tid med kørsel, hvilket øger arbejdsomkostningerne (herunder den ejer aflønning, der tildeles).

Svagheder/udfordringer

Det er en udfordring at finde og bibeholde naturarealer, da andre byder ind med markant lavere krav til indtjening på arealerne. Dermed bliver det sværere at finde arealer, hvor der faktisk kan tjenes penge.

Anden udfordring er den store afstand mellem arealerne, der giver en del køretid. Da ejer har anden beskæftigelse, kræver det dermed mere end en mand at løse denne opgave.

Styrker

Salg af levedyr giver her en højere indtægt end salg af kød. Det har derudover den fordel, at det reducerer omkostninger til opstaldning inkl. foder og pasning. Ved salg af levedyr kan dermed både opnås en bedre afregning og færre omkostninger.

Han har bundet en meget lille mængde kapital i produktionen, der primært udgøres af besætningen. Dermed er

produktionen meget fleksibel, og han kan hurtigt stoppe produktionen eller tilpasse sig nye forhold.

Ved at have en pasningsaftale på dyrene vinteren over undgås afskrivninger, vedligehold mv. på bygninger samt markarbejde og bundet kapital heri i forbindelse med produktion af foder.

Producenten tænker fremadrettet, og da han vurderer, at salget af levedyr vil falde, mens det bliver sværere at få fordelagtige pasnings- og forpagtningsaftaler på naturarealerne, arbejder han med et koncept vedr. kød uden lang slutfedning. Det skal kunne give en merpris, der vil øge rentabiliteten af salg af kød. Det vil samtidigt styrke hans bedrift mod forandringer på de andre områder. Han er dermed på forkant.

Mål

- Der gives kun tilbud på arealer, hvor det er muligt at lave en god forretning. Omkostningerne skal dækkes, og der skal gerne være 1.200 kr. i overskud pr. ha.
- Der ønskes en egenkapitalforretning på 10 pct.
- Der foretrækkes græsningsaftaler frem for forpagtning, da ansvaret for at opfylde støttekravene ved græsningsaftaler ikke er hos dyreholder.

Produktionsstrategi og niveau

Denne produktion er ekstensiv, og der produceres ikke efter at optimere de produktionsmæssige faktorer som tilvækst. Dermed er der flere ting i produktionen, der med fordel kunne optimeres i de nuværende rammer for at optimere økonomien. Det kunne bl.a. være at arbejde mod en lavere kælvningsalder.

Produktionsnøgletal for perioden 22.06.15-22.06.16 for bedrift 2:

Race	Galloway	
Antal	KPE	107
Alder ved første kælvning	mdr.	42,2
Gns. kælvningsinterval	dage	415
Dødfødte kalve	Pct.	0 %
Døde kalve, 1-30 dage	Pct.	15 %
Døde kalve, 31-180 dage	Pct.	0 %

Daglig bruttotilvækst	g/dag	436
Daglig nettotilvækst	g/dag	211
Alder ved slagtning	dage	632
Klassificering kalve	EUROP	3,21

Økonomi i naturplejdriftsgrenen i 2015 for bedrift 2:

		107 KPE	500 ha naturareal
	Total	Kr. pr. KPE	Kr. pr. ha naturareal
Salg af dyr	102.843	959	206
Køb af dyr	-	-	-
Besætningsforskydning	372.500	3.475	745
Andre landbrugsindtægter	547.884	5.111	1.096
Bruttoudbytte	1.023.227	9.545	2.046
Korn*	-	-	-
Færdigblanding mv.*	-	-	-
Eget grovfoder*	-	-	-
Dyrlæge og medicin	-14.258	-133	-29
Diverse vedr. husdyr**	-468.670	-4.372	-937
Stykomkostninger	-482.928	-4.505	-966
Dækningsbidrag	540.299	5.040	1.081
Tilskud til pleje af græs- og naturarealer	154.657	1.443	309
Dækningsbidrag inkl. tilskud	694.956	6.483	1.390
Energi	-	-	-
Brændstof og maskinstation	-	-	-
Vedligehold	-	-	-
Lønomkostninger	-4.411	-41	-9
Ejer aflønning	-123.333	-1.150	-247
Forsikring	-200	-2	-0
Investering over driften	-	-	-
Diverse kapacitetsomkostninger***	-336.170	-3.136	-672
Kapacitetsomkostninger i alt	-464.115	-4.329	-928
Afskrivning, bygninger	-	-	-
Afskrivning, inventar	-	-	-
Renteomkostninger af bundet kapital****	-151.503	-1.413	-303
Grundbetaling	-	-	-
Forpagtning	-2.600	-24	-5
Kapitalomkostninger i alt	-154.103	-1.438	-308
Årets resultat	76.738	716	153
Bundet kapital	1.869.365	17.438	3.739

* Foder er inkl. i pasningsaftale

** Pasningsaftale inkl. diverse

*** Består af kørsel, vognmand, løn

**** Der haves en høj egenkapitalsforrentning, da der primært er investeret i besætning (se mere i bilag 1)

3. Konventionel med fokus på tilvækst (og tilskud)

Denne naturplejer har primært fokus på optimeringen af produktionen og dermed på at få god tilvækst på dyrene. Han har reelt en intensiv produktion på naturarealer. Det er dog også afgørende for ham, at der kan tjenes penge på de naturarealer, han byder på.

Besætning

Besætningen består primært af Charolais, men der indgår også flere andre racer herunder Angus. Der er i alt 56 KPE. Den lidt blandede besætning skyldes, at besætningen skulle udvides, og det er ikke altid nemt at købe gode dyr til en god pris.

Naturarealer

Der blev i 2015 forpagtet 50 ha § 3 arealer, hvoraf der var grundbetaling og tilskud til pleje af græs- og naturarealer på knap 40 ha. Arealerne havde både højt og lavtliggende områder, så det var sjældent nødvendigt at flytte dyrene. De var dog beliggende ca. 50 km. fra bedriften, hvilket øgede tiden, når dyrene skulle tilses, især hvis noget skulle fragtes på traktor. Dyrene tjekkes 2-3 gange om ugen.

Derudover går dyrene på 14 ha af bedriftens egne arealer.

Årshjul

Der er udbinding omkring første maj, og dyrene går ude til oktober og november alt efter vejrforhold. Kælvningerne ønskes på arealerne, da der er stor succes hermed, og arbejdet samtidigt bliver mindre. Når dyrene kommer på stald foretages en sporadisk punktvejning, der bruges til optimering af produktionen.

Afsætning

Dyrene afsættes primært til Danish Crown under deres kødkvægskoncept, men der er også privat afsætning. Der sælges indimellem avlsdyr.

Fodring

Der bruges kalveskjul på egne arealer, men ikke på naturarealerne, hvor der kun fodres med mineraler. Når dyrene er på stald fodres de med crimpet korn, roeffald og græs-sensilage. Det gælder også for de tyre- og kviekalve, der slutfedes. Der er en tendens til, at dyrene er tunge, når de sendes til slagt, og der rammes ikke nødvendigvis det økonomisk optimale tidspunkt her, da dyrenes foderudnyttelse er for dårlig i den sidste periode. Derudover bliver nogle af kvierne for gamle til at opnå slagtepræmie.

Kapacitetsomkostninger (og kapitalomkostninger)

Der produceres i egne bygninger, og der hører 17 ha til ejendommen. Bygningerne er af ældre dato, hvilket har betydning for omkostningerne til vedligehold, hvor rationelt anlægget er indrettet, samt hvor fremtidsikret det er. Af egne arealer anvendes 14 ha til afgrænsning, og der tages et slæt til foder. Fodret dyrkes selv, og egne maskiner anvendes til formålet. Foderproduktionen holdes dog separat, når der laves en driftsgrensanalyse, og her "sælger" marken fodret til stalden til en intern overførselspris. Men alt i alt ligger denne naturplejer i den højere ende af de 5 bedrifter, når det kommer til mængden af bundet kapital i naturplejen.

Der er på denne bedrift ingen ansat arbejdskraft og alle opgaver, inkl. foderproduktion, udføres dermed af ejer.

Svagheder/udfordringer

Producenten er begrænset af bedriftens beliggenhed. Der er tætliggende naboer, hvilket gør, at det ikke er muligt at udvide. Derudover er det ældre produktionsbygninger, og det lægger nogle naturlige dæmpere på, hvor rationel produktionen kan laves.

Der opstår nogle gange udfordringer med at få kalvene hjem fra arealerne, hvilket gør, at slutfedningen startes for sent. Afstanden til arealerne er en udfordring, når dyrene skal hentes hjem. Der er desuden usikkerhed forbundet med naturarealerne, idet kontrakterne ikke er længerevarende.

Styrker

Producenten har fokus på at tjene penge på de naturarealer, der gives tilbud på, og de skal helst ikke være for magre, da der primært bruges en intensiv race, der kræver mere af arealerne. For samtidigt at have fokus på produktionen, skal dyrene kunne trives på disse arealer.

Mål

- Der skal være overskud på de arealer, der gives tilbud på. På arealerne i 2015 var overskuddet ca. 2.000 pr. ha for hegnede arealer.
- At optimere under de nuværende forhold.

Produktionsstrategi og niveau

Intensiv produktion på naturarealer. Rent produktionsmæssig opnås særdeles pæne resultater.

Produktionsnøgletal for perioden 22.06.15-22.06.16 for bedrift 3:

Race		Charolais	
Antal	KPE	56	
Alder ved første kælvning	mdr.	26,5	
Gns. kælvningsinterval	dage	360	
Dødfødte kalve	Pct.	3 %	
Døde kalve, 1-30 dage	Pct.	2 %	
Døde kalve, 31-180 dage	Pct.	3 %	
		Tyrekalve	Kviekalve
Daglig bruttotilvækst	g/dag	1.321	989
Daglig nettotilvækst	g/dag	807	568
Alder ved slagtning	dage	444	513
Klassificering kalve	EUROP	10,53	8,89

Økonomi i naturplejedriftsgrenen i 2015 for bedrift 3:

		56 KPE	39 ha naturareal
	Total	Kr. pr. KPE	Kr. pr. ha naturareal
Salg af dyr	733.722	13.102	18.670
Køb af dyr	-167.500	-2.991	-4.262
Besætningsforskydning	25.100	448	639
Andre landbrugsindtægter	14.000	250	356
Bruttoudbytte	605.322	10.809	15.403
Korn	-123.600	-2.207	-3.145
Færdigblanding mv.	-40.365	-721	-1.027
Eget grovfoder	-77.043	-1.376	-1.960
Dyrlæge og medicin	-24.892	-445	-633
Diverse vedr. husdyr	-104.538	-1.867	-2.660
Stykomkostninger	-370.438	-6.615	-9.426
Dækningsbidrag	234.884	4.194	5.977
Tilskud til pleje af græs- og naturarealer	34.216	611	871
Dækningsbidrag inkl. tilskud	269.100	4.805	6.847
Energi	-3.247	-58	-83
Brændstof og maskinstation	-16.123	-288	-410
Vedligehold	-3.779	-67	-96
Lønomkostninger	-	-	-
Ejer aflønning	-158.730	-2.834	-4.039
Forsikring	-18.395	-328	-468
Investeringer over driften	-8.295	-148	-211
Diverse kapacitetsomkostninger	-36.230	-647	-922
Kapacitetsomkostninger i alt	-244.798	-4.371	-6.229
Afskrivning, bygninger	-12.464	-223	-317
Afskrivning, inventar	-92.041	-1.644	-2.342
Renteomkostninger af bundet kapital	-92.979	-1.660	-2.366
Grundbetaling	116.002	2.071	2.952
Forpagtning	-47.160	-842	-1.200
Kapitalomkostninger i alt	-128.642	-2.297	-3.273
Årets resultat	-104.340	-1.863	-2.655
Ejerløn med nulresultat*	-54.390	-971	-1.384
Bundet kapital	3.680.493	65.723	93.651

*Med denne opdeling opnås **ikke** stor nok indtjening i naturplejen til at dække alle inputfaktorer. Produktionen kan dog aflønne egenkapitalen, samt give en ejerløn på knap 55.000 kr. årligt. Der opnås dog et positivt resultat i foderproduktionen.

4. Økolog med fokus på tilskud (og tilvækst)

Denne naturplejer er primært planteavler og har som udgangspunkt naturplejen og kødproduktionen for at udnytte synergien mellem driftsgrenene. Han fokuserer både på dyrenes tilvækst og på tilskuddet, men det er især tilskuddet, der er afgørende for økonomien i projektet.

Besætning

Besætningen består af kødkvægskrydsninger, med Simmentaler som den primære race, da de ifølge dyreholderen er robuste dyr. Der holdes 55 KPE.

Naturarealer

Der forpagtes 49 ha Natura2000, der er fordelt over to områder på hhv. 30 og 19 ha. På disse søges grundbetaling og tilskud til plejegræs og naturarealer. Derudover benyttes 15 ha § 3 arealer, som er beliggende ved ejendommen, og som han selv ejer. Her søges ligeledes tilskud, hvilket dog ikke blev opnået i 2015. Samlet plejes 64 ha. Det ene af de forpagtede arealer er ca. 4 km. fra bedriften, mens det andet ligger små 20 km væk. Der er dagligt tilsyn, hvilket bl.a. dækker over samarbejde med nabo til det ene af arealerne, der melder ind, hvis noget ikke ser ud til at være, som det skal.

Årshjul

Udbinding af dyrene sker fra midt i april til første maj, og dyrene er ude indtil midt til slut i oktober. Nogle af dyrene flyttes, når de har græsset et areal ned. Der er hidtil lidt spredning i kælvningerne, men det ønskes, at dyrene kælver, mens de er på stald. Tyrekalvene slagtes ved ca. 12 mdr., og kvierne når de er ca. 18 mdr.

Afsætning

Kødet afsættes til Friland Økologi. Derudover er der en smule privat afsætning. Et af kravene ved Friland Økologi er, at kvierne skal være minimum 18 mdr. Derfor opnås der for disse dyr ingen slagtepræmie.

Fodring

Når dyrene går på naturarealerne får de kun tilskudsfoder i form af mineraler. Hvis der er for lidt græs, flyttes de til andre arealer. På stald får de græsensilage og korn, hvilket også gælder for de dyr der slutfedes. Da han primært er planteavler fodres dyrene, udover græs, med de afgrøder hvor der er dårligt økonomi i salg.

Kapacitetsomkostninger (og kapitalomkostninger)

Der produceres i en blanding af ældre og nyere bygninger.

Arbejdskraften på bedriften består af ham selv og ellers af lønnet arbejdskraft i form af sin søn, der dog primært kommer i forbindelse med planteavlen. Da ejer også har arbejde uden for bedriften er ejerlønnen korrigeret i forhold til dette.

Svagheder/udfordringer

Der produceres de dyreenheder, der er tilladelse til, og produktionen er derfor begrænset heraf. Det har udfordret producenten, at han i 2016 har fået en stor andel tyrekalve og dermed er meget tæt på grænsen.

Det kan være en udfordring for produktionen, at dyrene fodres med afgrøder fra planteproduktionen, der ikke sælges, da det bl.a. kan give en variation i fodringen.

Styrker

Producenten har dyrene for at opnå synergien med den økologiske planteproduktion. Dermed kan husdyrgødningen anvendes til salgsafgrøderne, mens der samtidigt kan indføres kløvergræs i sædskifte og evt. slået græs kan udnyttes. Samtidigt kan han i højere grad udnytte den eksisterende kapacitet i form af bygninger og maskiner endnu bedre (der er dog også bygget til herudover).

Mål

- At udnytte synergien mellem planteproduktionen og dyreholdet. Dyrene kan få den kornafgrøde, der er dårligst kvalitet i, eller hvor prisen er mindst fordelagtig. Der kan tages et slæt til dyrene, hvis markerne kunne have fordel af det, og dybstrøelsen kan bruges på marken mv.
- Han ønsker at udvide produktionen med tilbygning, der skal erstatte den ældste stald. Samt udvide miljøgodkendelsen til at omfatte flere dyreenheder.
- For at han er interesseret i at forpagte naturarealer, skal der være et overskud på arealerne på 1.000 kr. pr. ha.

Produktionsstrategi og niveau

Strategien for produktionen er at være i høj grad selvforsynende med foder. Samtidig forsøges synergien mellem planteproduktionen og dyrene udnyttet, og det er en fordel af få kløvergræs med i sædskiftet. Producenten har fokus på at holde omkostningerne til især foder lavest muligt, og det er dermed heller ikke tilvæksten, der er den primære parameter for ham. Dermed ses også produktionsresultater af middel niveau, hvor der er mulige forbedringer.

Produktionsnøgletal for perioden 04.05.15-4.05.16 for bedrift 4:

Race		Krydsninger	
Antal	KPE	55	
Alder ved første kælvning	mdr.	26,6	
Gns. kælvningsinterval	dage	367	
Dødfødte kalve	Pct.	3 %	
Døde kalve, 1-30 dage	Pct.	3 %	
Døde kalve, 31-180 dage	Pct.	0 %	
		Tyrekalve	Kviekalve
Daglig bruttotilvækst	g/dag	1.351	758
Daglig nettotilvækst	g/dag	781	405
Alder ved slagtning	dage	392	574
Klassificering kalve	EUROP	8,48	4,57

Økonomi i naturplejegrænsen i 2015 for bedrift 4:

		55 KPE	64 ha naturareal
	Total	Kr. pr. KPE	Kr. pr. ha naturareal
Salg af dyr	692.062	12.583	10.813
Køb af dyr	-	-	0
Besætningsforskydning	60.800	1.105	950
Andre landbrugsindtægter	-	-	-
Bruttoudbytte	752.862	13.688	11.763
Korn	-128.321	-2.333	-2.005
Færdigblanding mv.	-3.413	-62	-53
Eget grovfoder	-34.200	-622	-534
Dyrlæge og medicin	-18.091	-329	-283
Diverse vedr. husdyr	-19.420	-353	-303
Stykomkostninger	-203.445	-3.699	-3.179
Dækningsbidrag	549.417	9.989	8.585
Tilskud til pleje af græs- og naturarealer	67.704	1.231	1.058
Dækningsbidrag inkl. tilskud	617.121	11.220	9.643
Energi	-3.000	-55	-47
Brændstof og maskinstation	-5.726	-104	-89
Vedligehold	-13.494	-245	-211
Lønomkostninger	-	-	-
Ejer aflønning	-140.573	-2.556	-2.196
Forsikring	-8.521	-155	-133
Investeringer over driften	-	-	-
Diverse kapacitetsomkostninger	-41.959	-763	-656
Kapacitetsomkostninger i alt	-72.700	-3.878	-3.332
Afskrivning, bygninger	-62.775	-1.141	-981
Afskrivning, inventar	-36.570	-665	-571
Renteomkostninger af bundet kapital	-102.268	-1.859	-1.598
Grundbetaling	130.000	2.364	2.031
Forpagtning	-85.000	-1.545	-1.328
Kapitalomkostninger i alt	-156.613	-2.848	-2.447
Årets resultat	387.808	4.495	2.805
Bundet kapital	3.547.179	64.494	55.425

5. Konventionel med fokus på tilvækst

Denne produktion drives med fokus på at få en god pris for det afsatte kød, hvilket gøres gennem en lokal aftale. Denne er fordelagtig nok til, at det ikke er nødvendigt for ejeren at opnå støtte på de naturarealer, der plejes.

Besætning

Besætningen består af kødkvægskrydsninger. Der er primært en produktion med ammekøer (38 KPE), mens der fedes 23 indkøbte årsslaktekalve op sideløbende i feedlot (både kvie- og tyrekalve). Driftsgrensanalysen for denne bedrift opdeles derfor i to, så økonomien kan vurderes separat for ammekoproduktionen såvel som feedlotproduktionen. I driftsgrensanalysen, vist pr. ha naturarealer, indgår kun ammekoproduktionen, da de indkøbte dyr til feedlotproduktionen ikke går på disse naturarealer.

Naturarealer

Der plejes 60 ha naturarealer fordelt på tre folde. Her går aftalen på, at arealerne hegnes mv. af ejer og dyreholder afgræsser uden omkostninger. Der er et tæt samarbejde mellem ejer og dyreholder, men ejeren af arealerne bestemmer, når dyrene skal flyttes mv. De kan dog flyttes uden det store besvær, da foldene er sammenhængende, og de kan gå mellem dem ved flytning. Arealerne ligger tæt på ejendommen.

Derudover har ejer selv 15 ha naturarealer omkring ejendommen. Her søges dog kun grundbetaling og ikke tilskud til pleje af græs- og naturarealer for ikke at begrænse fleksibiliteten i pasningen af de andre arealer. Det er kun køerne, der går på disse 15 ha.

Årshjul

Køerne bindes ud omkring d. 1. marts og kalvene ca. en måned senere. De går ude til første december, hvis forholdene tillader det. Dyreholder overvejer, at lade nogle af køerne gå ude hele året fremadrettet. Som nævnt ovenfor flyttes dyrene mellem foldene, så arealerne passes optimalt. Der kan gå alt fra 2 uger til 2 måneder mellem, at de flyttes. Kælvingerne ønskes i foldene.

Afsætning

Der er lavet en afsætningsaftale med en lokal samarbejdspartner, der aftager alt kød og afsætter under lokalt brand, hvilket giver en fordelagtig merpris. Aftalen giver dog nogle begrænsninger i form af, at der året rundt skal leveres 2-3 dyr hver 14. dag. Produktionen skal dermed tilrettes og dyrene kan ikke altid slagtes på det økonomisk mest optimale tidspunkt. Tyrekalvene slagtes først og dernæst kvierne. Kvierne har en tendens til at blive for fede i forhold til, hvad forbrugerne ønsker, og derfor afregnes de i så fald med færre kg i afregningen.

Fodring

På naturarealerne fodres med mineraler, og der er lavet kalveskul. Vinterfodringen og slutfodringen består af hjemmedyrket græs- og majsensilage – græsensilage til køerne og kalvene slutfedes med majsensilage.

Kapacitetsomkostninger (og kapitalomkostninger)

Denne produktion foregår i ejede bygninger og 66 tilhørende ha. Her anvendes de 15 ha til afgræsning af dyrene. Derudover produceres foder til dyrene. Til dette anvendes maskinstationen til flere opgaver. Det er med til at reducere den samlede tid på produktionen og arbejdskraften består primært af producenten selv. Han har dog arbejde udenfor bedriften, og den fordelte ejerløn tilpasses herefter.

Svagheder

Afsætningsaftalen er fordelagtigt, men giver også nogle begrænsninger. Det er bl.a. i form af de faste betingelser for levering af et jævnt flow af dyr hele året. Derudover sætter aftalen også et loft for produktionen. Dette skyldes, at selvom han gerne vil udvide, kan kunden ikke nødvendigvis afsætte mere. Hvis aftageren samtidigt ikke er indforstået med, at der foretages afsætning via andre kanaler, er udvidelsen ikke mulig i de eksisterende rammer. Derudover er det afgørende for succes med samarbejde til leverandører såvel som kunder, at relationen løbende plejes, hvilket der naturligt vil gå tid med.

Styrker

Gode afsætningsmuligheder der muliggør en god økonomi i produktionen.

Han ser ikke sig selv som værende den typiske landmand, da han bruger en del tid på at skabe og opretholde godt samarbejde med leverandør og kunder, hvilket har været en hovedårsag til, at han er i den situation, han er nu.

Mål

- At etablere fordelagtige samarbejdsaftaler og opretholde det gode samarbejde
- At være selvforsynende med foder og fodre billigt

Produktionsstrategi og niveau

Producenten fokuserer på, at udnytte de eksisterende produktionsrammer bedst muligt og har ligeledes fokus på at fodre med billige fodermidler. Han præsterer at opnå en rigtig pæn tilvækst og har generelt gode produktionsresultater.

Produktionsøgetal for 12 mdr. (til d. 23.11.2016) for bedrift 5:

Race		Krydsninger	
Antal	KPE	38 KPE og 23 årskalve	
Alder ved første kælvning	mdr.	26,6	
Gns. kælvningsinterval	dage	353	
Dødfødte kalve	Pct.	3 %	
Døde kalve, 1-30 dage	Pct.	6 %	
Døde kalve, 31-180 dage	Pct.	0 %	
		Tyrekalve	Kviekalve
Daglig bruttotilvækst	g/dag	-	-
Daglig nettotilvækst	g/dag	641	413
Alder ved slagtning	dage	508	668
Klassificering kalve	EUROP	-	-

Økonomi i naturplejedriftsgrenen i 2015 for bedrift 5:

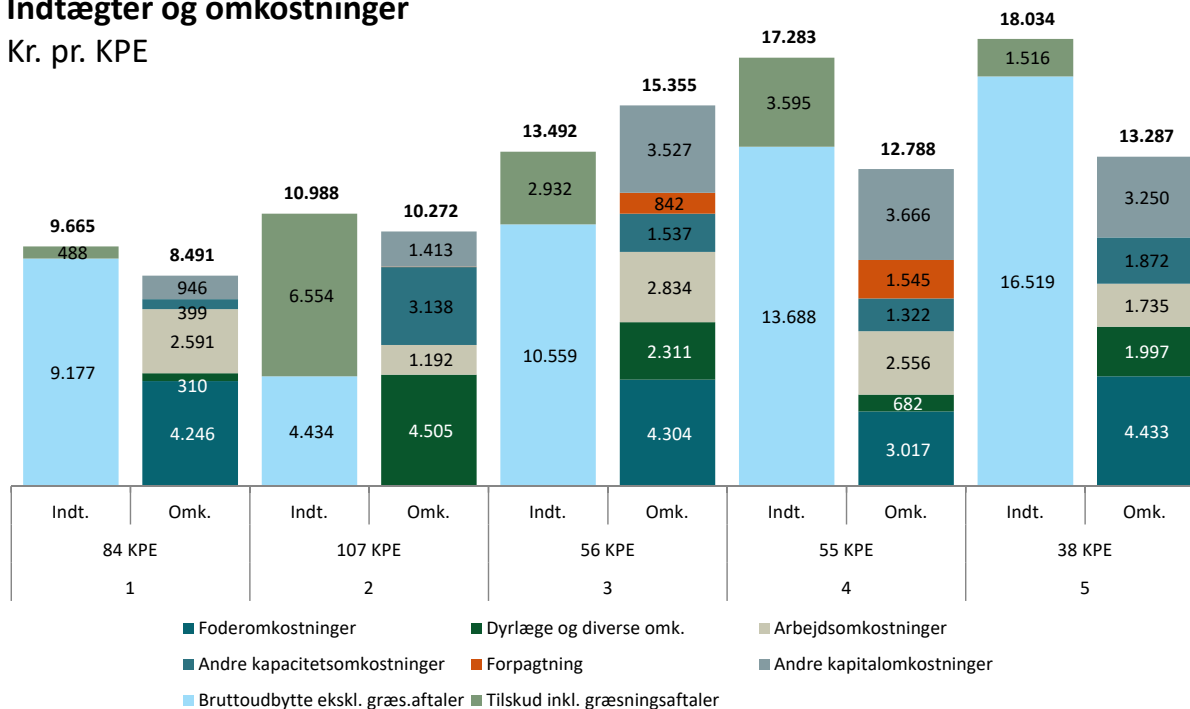
		38 KPE	23 årsslagtekalve	75 ha naturareal
	Total	Kr. pr. KPE	Kr. pr. årsslagtekalv	Kr. pr. ha naturareal
Salg af dyr	980.090	17.601	13.380	8.965
Køb af dyr	-327.234	-2.998	-9.248	-1.527
Besætningsforskydning	209.100	1.916	5.909	976
Andre landbrugsindtægter	-	-	-	-
Bruttoudbytte	861.956	16.519	10.041	8.413
Korn	-	-	-	-
Færdigblanding mv.	-21.663	-255	-518	-130
Eget grovfoder	-251.600	-4.178	-4.000	-2.128
Dyrlæge og medicin	-1.403	-28	-15	-14
Diverse vedr. husdyr	-100.302	-1.969	-1.090	-1.003
Stykomkostninger	-374.968	-6.430	-5.624	-3.275
Dækningsbidrag	486.988	10.089	4.418	5.138
Tilskud til plejegræs	-	-	-	-
Dækningsbidrag inkl. tilskud	486.988	10.089	4.418	5.138
Energi	-3.311	-65	-36	-33
Brændstof og maskinstation	-11.170	-219	-121	-112
Vedligehold	-4.158	-82	-45	-42
Lønømkostninger	-13.230	-260	-144	-132
Ejer aflønning	-75.146	-1.475	-817	-751
Forsikring	-15.450	-303	-168	-155
Investeringer over driften	-	-	-	-
Diverse kapacitetsomk.	-61.249	-1.203	-666	-612
Kapacitetsomk. i alt	-183.713	-3.607	-1.997	-1.837
Afskrivning, bygninger	-37.500	-736	-408	-375
Afskrivning, inventar	-58.464	-1.148	-635	-585
Renteomkostninger af bundet kapital	-69.560	-1.366	-756	-696
Grundbetaling	57.894	1.516	-	772
Forpagtning	-	-	-	-
Kapitalomkostninger i alt	-107.630	-1.734	-1.799	-883
Årets resultat	195.645	4.747	622	2.418
Bundet kapital	3.555.494	69.807	38.647	47.407

SAMMENLIGNING

I dette afsnit sammenlignes de 5 naturplejers økonomi, både pr. dyr og pr. ha samt deres produktionsmæssige nøgletal.

Indtægter og omkostninger

Kr. pr. KPE

Figur 1. Indtægter og omkostninger for naturpleje i kr. pr. KPE, 2015.

Økonomi pr. enhed

Figur 1 viser en oversigt over økonomien i ammekoproduktionen for de 5 naturplejere.

På indtægtssiden er vist bruttoudbytte ekskl. græsningsaftaler, der består af summen af salg af dyr (både til slagt og levebrug), slagtepræmie og besætningsforskydning, hvilket fratrækkes omkostningerne til køb af dyr i perioden (køb af dyr er medtaget her, da det påvirker besætningsforskydningen). De bagvedliggende tal er vist i bilag 2, tabel 2. De resterende indtægter, vist som "Tilskud inkl. græsningsaftaler", består af indtægterne fra græsningsaftaler, tilskud til pleje af græs- og naturarealer samt grundbetaling.

På omkostningssiden er der først og fremmest foderomkostningerne – de er nogenlunde på samme niveau for bedrifterne. Bedrift 4 ligger dog godt 1.000 kr. lavere. Samtidigt har bedrift 2 ikke direkte omkostninger til foder, da de er inkluderet i pasningsaftalen og dermed indgår under "Dyrlæge og diverse". Arbejdsomkostningerne dækker over lønomkostninger og ejer aflønning. Bedrift 2 ligger her i den lave ende, hvilket skyldes, at arbejdslønnen til pasning af dyrene, når de er på stald, indgår i pasningsaftalen.

Andre kapacitetsomkostninger, der dækker over energi, brændstof, maskinstation, vedligehold, forsikring, investering over driften og diverse kapacitetsomkostninger,

har en stor variation. Bedrift 1 har meget lave omkostninger, da omkostningerne til bygningerne tilfalder ejeren af bygningerne. Bedrift 2 har høje omkostninger her, selvom bygningerne ikke selv ejes, da der er en del omkostninger til transport. Der betales pr. kørt km, og da der er langt mellem arealerne, køres der i udeperioden mange km ugentligt.

Andre kapitalomkostninger, der består af afskrivninger og renteomkostninger, er markant lavere på bedrift 1 og 2, da de ikke ejer bygninger og jord. Det kan dog bemærkes, at bedrift 2 i denne forbindelse har større omkostninger end forventet. Det skyldes, at producenten ønsker en forrentning på 10 pct. af den investerede kapital, hvilket er højere end de resterende bedrifter, der ligger på ca. 3 pct. Det er et ganske fornuftigt niveau for afkast på den investerede kapital, når denne primært består af investering i besætningen. Her burde bedrift 1 således også have et højere krav til sit afkast eller om ikke andet forvente et højere krav til størrelsen på årets resultat. Resultatet kan dække et afkast på den investerede kapital på ca. 7 pct.

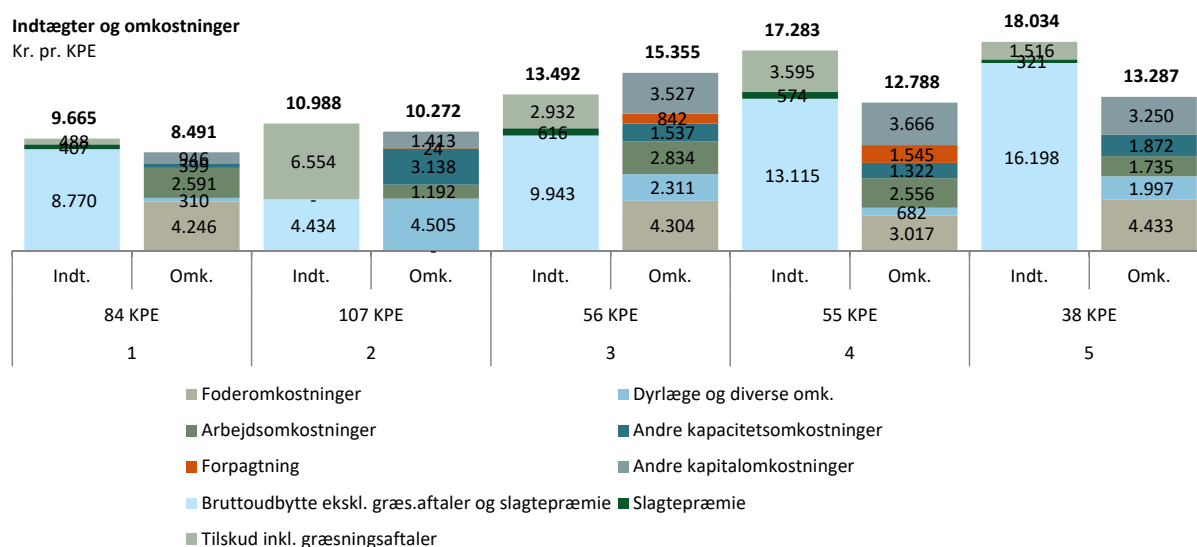
Omkostningen til forpagtningen er vist for sig. Det synliggør, at det reelt her kun er to bedrifter, der betaler forpagtning af betydning. De har begge et mål om, at der skal være et overskud på arealerne på mindst 1.000 kr. pr. ha, når forpagtningsomkostningerne holdes op mod tilskuddet.

Bedrift 1, 4 og 5 har et overskud på bundlinjen uden tilskud, hvorimod tilskud og afgræsningsaftaler er det primære for bedrift 2. For bedrift 3 er tilskud et vigtigt supplement til økonomien i produktionen, der dog stadig ikke helt kan dække omkostninger herved. Selvom bedrift 4 kan dække omkostningerne i driftsgrenen uden tilskuddet, er tilskuddet dog en vigtig del af, at producenten er i stand til at genere et pænt overskud.

Bedrifternes resultat pr. KPE for naturplejedriftsgrenen er:

- 1.174 kr. pr. KPE for bedrift 1
- 716 kr. pr. KPE for bedrift 2
- -1.863 kr. pr. KPE for bedrift 3
- 4.495 kr. pr. KPE for bedrift 4
- 4.747 kr. pr. KPE for bedrift 5

Bedrift 3 har ifølge denne analyse ikke et positivt resultat på bundlinjen, når alle inputfaktorer skal aflønnes fuldt ud. I beregningen er der tildelt en ejerløn på små 160.000 kr. til driftsgrenen, da det skal dække et tidsforbrug på ca. 850 timer om året. Derudover forrentes egenkapitalen med 3 pct. Han vil med det opnåede resultat ikke fuldt kunne få dækket sit tidsforbrug, men han kan trække knap 55.000 kr. ud i ejerløn for året og samtidig få forrentet sin egenkapital.

Figur 2. Indtægter og omkostninger for naturpleje (slagtepræmie vises adskilt), 2015.

De 5 bedrifter og deres konstruktioner er meget forskellige – nogle forpagter arealer og er afhængige af tilskud, nogle tjener på fordelagtige afsætningsaftaler og nogle har fokus på alternativer til eje for at holde omkostninger tilpas lave. Men derudover er de også forskellige i omfang, hvilket er grunden til, at de her sammenlignes pr. enhed.

- Bedrift 2 opnår et resultat på blot 716 kr. pr. KPE, men da der ejes 107 KPE er årets resultat alligevel på knap 77.000 kr. i naturplejedriftsgrenen.
- Sammenlignet har bedrift 5 det højeste resultat på hele 4.747 kr. pr. KPE. Her er dog markant færre dyr, og det samlede resultat er derfor på 181.347 kr.

I figur 1 indgår opnåede slagtepræmier i bruttoudbyttet. Da det jo reelt også er et tilskud, der blot er uafhængig af naturplejen, vises slagtepræmien separat i figur 2. Det ses, at slagtepræmien også har en markant betydning for, om bedrifterne kan få deres omkostninger dækket. Det er kun bedrift 2, der i 2015 ikke modtog slagtepræmier, hvilket skyldes, at producenten slagtede så få dyr, at han fandt det unødvendigt.

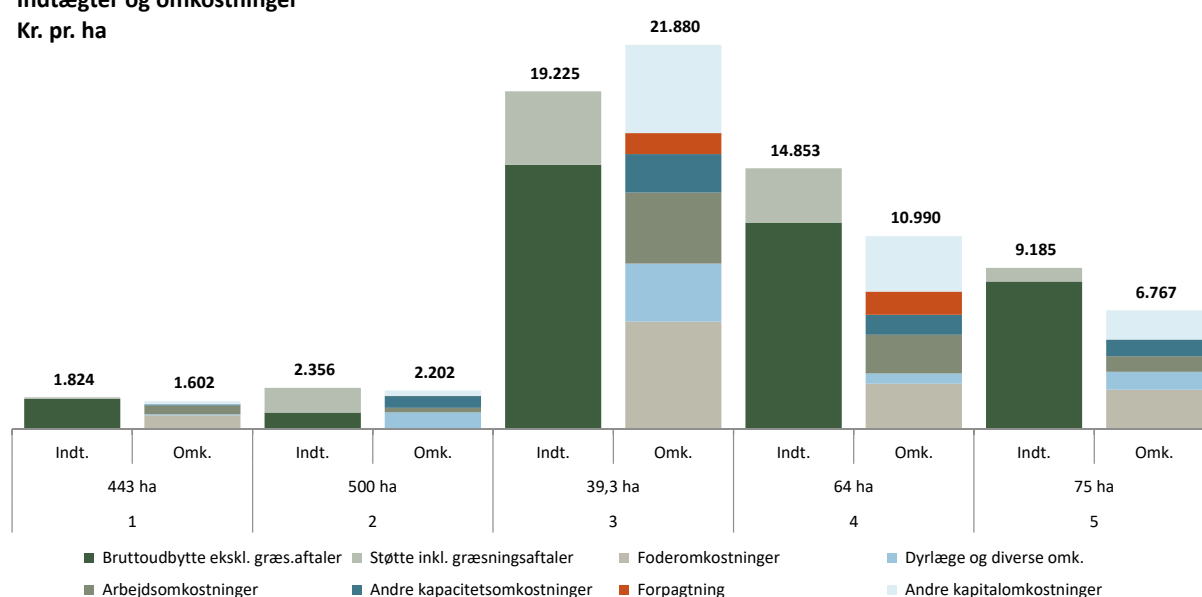
Der er ydermere forskel på, hvor mange ha bedrifterne plejer, f.eks.:

- bedrift 3 plejer blot 39 ha med 56 KPE
- bedrift 2 plejer hele 500 ha med blot 107 KPE

Det skal dog tilføjes, at det er dyr af forskellig race. Det kan derfor også være relevant at se på, hvad de tjener pr. ha naturpleje, se figur 3 (for uddybende tal se bilag 3). Bedrift 3, der har et samlet underskud på driftsgrenen, har et overskud, hvis der kun ses på arealerne og ikke hele produktionen – der betales 1.200 kr. pr. ha i gennemsnitlig forpagtning, og der opnås tilskud inkl. græsningsaftaler for 4.179 kr. pr. ha. Han ejer dog også nogle arealer selv, der genererer grundbetaling og resulterer i højere renteomkostninger.

Det er dermed vigtigt at holde sig for øje, at man ikke blot skal have et overskud på arealerne, men man skal se på hele produktionen samlet, når man er ude og give tilbud på pasning af arealer, eller når man overvejer, hvorvidt man skal indgå i en tilbudt aftale.

Indtægter og omkostninger Kr. pr. ha

Figur 3. Indtægter og omkostninger for naturplejedriftsgrenen i kr. pr. ha, 2015.

Produktionsmæssige nøgletal

For at give det fulde billede af de analyserede bedrifter vises her et udvalg af nøgletal, der beskriver produktionen ud fra race, tilvækst og klassificering til antal døde kalve.

Tabel 1 viser de produktionsmæssige nøgletal for de analyserede bedrifter. Der ses at være stor forskel på alt fra race, kælvningsinterval, alder ved slagtning m.m.

Tabel 1. Produktionsmæssige nøgletal

	1	2	3		4		5	
Race	Angus	Gallo- way	Charolais		Krydsninger		Krydsninger	
Antal KPE	84	107	56		55		38 KPE og 23 årskalve	
Alder ved 1. kælvning, mdr.	27,5	42,2	26,5		26,6		26,6	
Gns. kælvningsinterval, dage	379	415	360		367		353	
Dødfødte kalve, pct.	0 %	0 %	3 %		3 %		3 %	
Døde kalve, 1-30 dage, pct.	0 %	15 %	2 %		3 %		6 %	
Døde kalve, 31-180 dage, pct.	5 %	0 %	3 %		0 %		0 %	
			Tyre- kalve	Kvie- kalve	Tyre- kalve	Kvie- kalve	Tyre- kalve	Kvie- kalve
Daglig bruttotilvækst, g/dag	1.024	436	1.321	989	1.351	758	-	-
Daglig nettotilvækst, g/dag	615	211	807	568	781	405	641	413
Alder ved slagtning, dage	561	632	444	513	392	574	508	668
Klassificering kalve, EUROP	9,01	3,21	10,53	8,89	8,48	4,57	-	-

KONKLUSION

Analysen af de 5 bedrifter med naturpleje havde til formål at kaste lys over, hvorvidt det er muligt at tjene penge på at lave naturpleje med kvæg. Og i givet fald, hvad man kan gøre, for at det kan lykkes. Analysen har vist, at det bestemt er muligt at tjene penge på at pleje naturarealer. Dette er positivt, også i lyset af tidligere SEGES undersøgelser der har vist, at mange bedrifter med naturpleje ikke kunne generere et overskud (Naturpleje – som professionel driftsgren, <https://www.landbrugsinfo.dk/kvaeg/miljoe/sider/startside.aspx>).

Der er dog ikke en bestemt måde, der skaber gode resultater. Konklusionen var i stedet, at det i høj grad handler om at finde sine egne styrker, kende mulighederne i det område man befinder sig og så udnytte det. Når det handler om egne styrker, er det både produktionsmæssige forhold (hvis man starter fra bunden af, så kan man selvfølgelig tilpasse dette til den ønskede form, men ellers må man tage udgangspunkt i de nuværende forhold) samt egne interesser og kompetencer. Dette skal tilpasses de muligheder, man står overfor – er man placeret i et område, hvor der er mange naturarealer, der henstår uplejede, hvor der er stor interesse for lokalproduceret kød, eller hvor der findes naturarealer af høj kvalitet? Det er altså vigtigt at finde ud af, hvor pengene skal komme fra – er det produktion gennem gode afsætningsaftaler og høj tilvækst med tilpas lave omkostninger, eller er det selve plejen af naturarealer med afsætning af kød som det sekundære?

Et fælles kendetegn ved de analyserede bedrifter var, at de havde en klar strategi for, hvordan de kunne tjene penge. Det var ikke nødvendigvis noget, der var nedskrevet og formuleret, men det var noget, der afspejlede sig i de handlinger, naturplejerne foretog sig. En arbejdede for gode afsætningsaftaler, en anden for at indgå gode afgræsnings- eller forpagtningsaftaler. Ydermere var der et fælles fokus på at holde omkostningerne nede – der blev fodret med billige fodermidler, der blev lejet stalde eller produceret i ældre stalde, og dyrene skulle gerne i høj grad kunne klare sig selv med kælvninger osv.

Overordnet set er det vigtigt, at der er penge at hente på naturpleje, da der ligeledes er en risiko forbundet hermed. Især indtægten fra pleje af naturarealer kan være usikker. Det skyldes bl.a. en risiko for, at nuværende aftaler ikke forlænges og udfordringer med at leve op til tilskudskravene.

Konklusioner – sammenfatning:

- Det er muligt, at tjene penge på naturpleje
- Der findes ikke én bestemt måde, der skaber gode resultater
- Du skal kende dine styrker samt mulighederne i dit område
- Hav en klar strategi for, hvordan der skal tjenes penge
- Hav fokus på at holde omkostningerne nede

Begrænsninger

Denne analyse har ikke haft fokus på økonomien i foderproduktionen hos de 5 bedrifter. 4 ud af 5 producerede selv foder, og det er muligt, at omkostningerne til produktion af foder for nogle har været større, end hvad det overføres til. Det er vigtigt for den enkelte bedrift at regne på økonomien i at fremstille foder såvel som i naturplejen. Jorden, der anvendes til at fremstille foder, skal udnyttes til det, hvor der skabes den største værdi. Det kan f.eks. for nogle være en fordel at handle foder med en nærliggende mælkeproducent, mens det for andre kan være bedst selv at fremstille foderet.

BILAG 1:

DRIFTSGRENSANALYSER

Driftsgrensanalyser er en opdeling af regnskabet i forskellige driftsgrene som fx naturpleje, salgsafgrøder, grovfoderproduktion. Driftsgrensanalyserne laves med det formål at se, hvordan økonomien ser ud i de enkelte driftsgrene, da dette ikke fremgår tydeligt af regnskabet. Driftsgrensanalyserne tildeler dermed alle omkostninger og indtægter til den respektive driftsgren, og derudover skal alle inputfaktorer aflønnes. Det sidste vil sige, at der skal vælges et ønsket afkast på den indskudte egenkapital, der sammen med gældsprocenten danner baggrunden for renteomkostningerne af den bundne kapital. Derudover skal ejerens tid aflønnes såfremt og i det omfang, han deltager i produktionen. Dermed vil bundlinjeresultatet være et overskud, når det er større end nul, og når det går i nul, er alle omkostninger stadig dækket, og ejeren har fået løn samt afkast på den indskudte kapital. For at kunne adskille driftsgrene med dyr og foderproduktion, skal der anvendes en intern overførselspris på foderet. Denne pris sættes ofte ud fra den vejledende interne pris, men den skal gerne afspejle bedriftens egen pris og kan derfor sættes individuelt. Formålet med den interne pris er at se, hvorvidt der kan tjenes penge på produktionen af foder og i husdyrproduktionen hver for sig.

I denne analyse er der lavet driftsgrensanalyser for naturpleje driftsgrenen. Denne inkluderer besætningen til naturpleje (selvom ikke alle dyr går på naturarealerne, indgår de alle, da de resterende må ses som værende et biprodukt, medmindre der er en klar opdeling i produktionen). Derudover indgår de arealer dyrene afgræsser, både naturarealer og andre. Ejers arealerne indgår værdien heraf i bundet kapital, og de påvirker ligeledes renteomkostningerne – forpagtes de, vil omkostningerne i stedet være i form af forpagtning. Opnår naturplejeren tilskud på arealerne vil det ligeledes indgå i driftsgrenen. Derudover indgår bygninger, maskiner mv., der anvendes til naturpleje og pasning af dyrene såvel som arealerne.

Driftsgrensanalyserne vises ofte pr. en given enhed, da det muliggør rimelig sammenligning mellem bedrifter af forskelligt omfang. I denne analyse er driftsgrensanalyserne lavet pr. KPE¹, pr. ha naturareal og for en enkelt feedlotproduktion pr. årsslaktekalv.

¹ KPE: Kødproducerende enhed, der består af en årsammeko, et årsopdræt og en halv slagtekalv. For produktioner der ikke udvider eller køber kalve ind, vil det svare til antallet af årskøer.

Yderligere forhold for fordelingen af regnskabet

- Omkostninger
- Arbejdsomkostninger til administration fordeles efter de øvrige omkostninger til arbejde.
- Forsikringer fordeles i forhold til driftsgrenens arbejdsomkostninger.
- Diverse kapacitetsomkostninger fordeles i forhold til driftsgrenens arbejdsomkostninger
- Gyllebeholdere hører under stalden og dermed naturplejen, mens udbringning af gylle tilfalder planteproduktionen.
- Ejendomsskat tilføres planteproduktionen.
- Det er forretning på de fordelte aktiver, der medtages som renteomkostninger (rente regnes på baggrund af rente på gæld (udregnet) og på egenkapitalen – hvis ikke ønsket andet sættes den til 3 pct.). Egenkapitalforretningen skal afspejle den aktivmasse der haves dvs. ejes en del jord, er en lavere forrentning nødvendig, da det er en længerevarende investering, men ejes kun dyr skal forrentningen være væsentligt højere, da det er kortvarigt bundet kapital.
- Eget foder overføres til intern overførselspris.
- Der pålægges ikke omkostning på græs som dyrene henter på mark.
- Ejer aflønningen er som udgangspunkt beregnet til 450.000 kr. om året til landmænd med en stor bedrift og 300.000 kr. med en mindre bedrift. Denne løn fratrækkes dernæst de eksterne lønindtægter, landmanden måtte have, og den resterende del fordeles mellem naturpleje og den resterende produktion efter andel af tid, der bruges på hver driftsgren. Da der kan være meget stor forskel i, hvor mange timer landmanden arbejder totalt – nogle arbejder svarende til 2 fuldtidsjob, mens andre har en stor mængde fritid – er der et behov for at korrigere ejer aflønningen. Ejer aflønningen skal ligeledes afspejle driftslederopgaver og anvendes for meget tid på at muge med en greb, skal timelønnen repræsentere dette. En timeløn på mellem

150-200 kr. vurderes rimelig. Laves alle opgaver selv og dermed en del, der kunne løses af fx en elev, bør timelønnen være i den lavere ende og omvendt. Er timelønnen urealistisk høj, korrigeres den. Hvis den eksterne løn overskrider ejerlønnen (eller udgør en meget stor andel), kan ejerlønnen i stedet vælges fastsat efter en timeløn på ca. 185 kr.

Aktiver

- Det er landbrugsaktiver (inkl. anvendt del af bil), der anvendes og ikke de samlede aktiver, da de inkluderer finansaktiver.
- Jordens værdi skal indgå i aktiverne for det areal, der er med i naturplejen, når disse ejes. Værdien af jord til naturpleje vil være lavere end værdien af anden landbrugsjord, hvilket værdisætningen skal afspejle. Hvis muligt anvendes den bogførte værdi fra anlægsaktiveret.

BILAG 2:

ØKONOMI I NATURPLEJEDRIFTS- GRENEN – SAMMENLIGNING

I tabel 2 vises en sammenligning af resultaterne for driftsgrenen naturpleje for de 5 bedrifter.

Tabel 2. Økonomi i naturplejedriftsgrenen – sammenligning pr. enhed for 5 bedrifter (KPE/årsslagtekalv), 2015

	Gns.*	Bedrift 1	Bedrift 2	Bedrift 3	Bedrift 4	Bedrift 5a	Bedrift 5b
KPE/årsslagtekalv		84	107	56	55	38	23
	Kr. pr. KPE						Kr. pr. årsslagtekalv
Salg af dyr	10.363	7.568	959	13.102	12.583	17.601	13.380
Køb af dyr	-1.296	-490	-	-2.991	-	-2.998	-9.248
Besætningsforskydning	1.809	2.099	3.475	448	1.105	1.916	5.909
Afgræsningsaftaler	1.170	488	5.111	250	-	-	-
Bruttoudbytte	12.045	9.665	9.545	10.809	13.688	16.519	10.041
Korn	-998	-449	-	-2.207	-2.333	-	-
Færdigblanding mv.	-513	-1.525	-	-721	-62	-255	-518
Eget grovfoder	-1.690	-2.273	-	-1.376	-622	-4.178	-4.000
Dyrlæge og medicin	-206	-94	-133	-445	-329	-28	-15
Diverse vedr. husdyr	-1.755	-216	-4.372	-1.867	-353	-1.969	-1.090
Stykomkostninger	-5.161	-4.556	-4.505	-6.615	-3.699	-6.430	-5.624
Dækningsbidrag	6.884	5.109	5.040	4.194	9.989	10.089	4.418
Tilskud til plejegræs	657	-	1.443	611	1.231	-	-
Dækningsbidrag inkl. tilskud	7.541	5.109	6.483	4.805	11.220	10.089	4.418
Energi	-36	-	-	-58	-55	-65	-36
Brændstof og maskinstation	-122	-	-	-288	-104	-219	-121
Vedligehold	-93	-72	-	-67	-245	-82	-45
Lønomsomkostninger	-60	-	-41	-	-	-260	-144
Ejer aflønning	-2.121	-2.591	-1.150	-2.834	-2.556	-1.475	-817
Forsikring	-192	-171	-2	-328	-155	-303	-168
Investering over driften	-30	-	-	-148	-	-	-
Diverse kapacitetsomk.	-1.181	-155	-3.136	-647	-763	-1.203	-666
Kapacitetsomkostninger	-3.835	-2.989	-4.329	-4.371	-3.878	-3.607	-1.997

Afskrivning, bygninger	-420	-	-	-223	-1.141	-736	-408
Afskrivning, inventar	-704	-64	-	-1.644	-665	-1.148	-635
Renteomkostninger af bundet kapital	-1.436	-882	-1.413	-1.660	-1.859	-1.366	-756
Grundbetaling	1.190	-	-	2.071	2.364	1.516	-
Forpagtning	-482	-	-24	-842	-1.545	-	-
Kapitalomkostninger	-1.852	-946	-1.438	-2.297	-2.848	-1.734	-1.799
Årets resultat	1.854	1.174	716	-1.863	4.495	4.747	622
Bundet kapital	48.943	27.251	17.438	65.723	64.494	69.807	38.647

*Gennemsnittet er kun lavet på de 5 ammeko-besætninger (1-5a).

BILAG 3: ØKONOMI I NATURPLEJEDRIFTS- GRENEN – SAMMENLIGNING PR. HA

I Tabel 3 vises en sammenligning pr. ha af resultaterne for driftsgrenen naturpleje for de 5 bedrifter.

Tabel 3. Økonomi i naturplejedriftsgrenen – sammenligning pr. ha naturareal for 5 bedrifter, 2015

	Bedrift 1	Bedrift 2	Bedrift 3	Bedrift 4	Bedrift 5*
Ha naturarealer	443	500	39	64	75
KPE pr. ha	0,2	0,2	1,4	0,9	0,5
	Kr. pr. ha				
Salg af dyr	1.428	206	18.670	10.813	8.965
Køb af dyr	-93	-	-4.262	-	-1.527
Besætningsforskydning	396	745	639	950	976
Andre landbrugsindtægter	92	1.096	356	-	-
Bruttoudbytte	1.824	2.046	15.403	11.763	8.413
Korn	-85	-	-3.145	-2.005	-
Færdigblanding mv.	-288	-	-1.027	-53	-130
Eget grovfoder	-429	-	-1.960	-534	-2.128
Dyrlæge og medicin	-18	-29	-633	-283	-14
Diverse vedr. husdyr	-41	-937	-2.660	-303	-1.003
Stykomkostninger	-860	-966	-9.426	-3.179	-3.275
Dækningsbidrag	964	1.081	5.977	8.585	5.138
Tilskud til plejegræs	-	309	871	1.058	-
Dækningsbidrag inkl. tilskud	964	1.390	6.847	9.643	5.138
Energi	-	-	-83	-47	-33
Brændstof og maskinstation	-	-	-410	-89	-112
Vedligehold	-14	-	-96	-211	-42
Lønomkostninger	-	-9	-	-	-132
Ejeraflønning	-489	-247	-4.039	-2.196	-751
Forsikring	-32	-0	-468	-133	-155
Investering over driften	-	-	-211	-	-
Diverse kapacitetsomk.	-29	-672	-922	-656	-612
Kapacitetsomkostninger	-564	-928	-6.229	-3.332	-1.837

Afskrivning, bygninger	-	-	-317	-981	-375
Afskrivning, inventar	-12	-	-2.342	-571	-585
Renteomkostninger af bundet kapital	-166	-303	-2.366	-1.598	-696
Grundbetaling	-	-	2.952	2.031	772
Forpagtning	-	-5	-1.200	-1.328	-
Kapitalomkostninger	-178	-308	-3.273	-2.447	-883
Årets resultat	222	153	-2.655	2.805	2.418
Bundet kapital	5.143	3.739	93.651	55.425	47.407

*Feedlotproduktionen er ikke indregnet i naturplejen her, da disse dyr ikke går på de inkluderede naturarealer.

SEGES P/S skaber løsninger til fremtidens landbrugs- og fødevarerhverv. Vi udvikler forretningsmuligheder og serviceydelser i tæt samarbejde med vores kunder, forskningsinstitutioner og virksomheder over hele verden.

SEGES P/S
Agro Food Park 15
DK 8200 Aarhus N

T +45 8740 5000
E info@seges.dk
W seges.dk

